

# יומן מסע של צאצאי משפחות חזן-בוים בפולין ובאוקראינה, יוני 2014

## Travel journal of descendants of families Chasen-Boim in Poland and Ukraine, June 2014

By Carole Lazarus

כתבה: קרול לזרוס  
תרגמה מאנגלית: ענת שבו-פרלמוטר

My maternal grandfather (Israel Chasen) and grandmother (Zeisel Boim-Chasen) emigrated from Kovel to the United States in the early 20th century -- Israel in 1906 and Zeisel in 1910.

Zeisel had 2 brothers: Moshe and Peretz, and one sister, Chana-Rivka. Peretz and Zeisel came, separately, to the United States. Moshe and Chana-Rivka stayed in Kovel.

Peretz Boim, came to the U.S. separately, in about 1910. He was married. Due mostly to World War I, his wife (Bella) and one son, Abraham, waited 10 years and joined him in the US in 1921. Peretz and Bella Boim had two more children in the U.S: Chaim (Hyman) & Zelda. Hyman was an American soldier in World War II, and was killed in battle in France.

Chana-Rivka Chasen's children left Kovel and went to South America (Argentina). Of those that stayed in Kovel, only Zelda Boim-Verlinsky, daughter of Moshe Boim, survived the holocaust.

My maternal grandmother, Zeisel, came to the US, in 1910, with her two children: Chana (Ida) Chasen and Moshe (Morris) Chasen. My mother, Gittel (Gertrude) Chasen, was born in the U.S.

### Overview

Travel is hard work, but well worth the effort. This trip was special for many reasons. A few cousins of my generation decided to trace our family roots back to the town where they had emigrated from in the early twentieth century. We also wanted to trace the Jewish heritage in Eastern Europe. For this trip our destinations were Poland and Ukraine. The small city, that our grandparents came from, was in Poland at the time they came to the U.S., then was ruled by Russia after the end of World War I. In 1921 the whole area became a part of Poland. At the beginning of World War II, September 1939, the Soviet Union took over the area, and it became part of the Soviet Union after the war ended. Ukraine is independent country since the fall of the Soviet Union.

In Poland, we visited the cities of Warsaw, Lublin, Zamosc, and Krakow.

In Ukraine, we visited Kovel, which is about 35 miles from the Poland/Ukraine border

Our journey...

סבי וסבתי מצד אמי, ישראל חזן וזיסל בוים-חזן היגרו מקובל לארצות הברית בשנים הראשונות של המאה העשרים. ישראל ב 1906 וזיסל ב 1910.

לזיסל היו שני אחים ואחות: משה בוים, פרץ בוים וחנה-רבקה בוים. זיסל ופרץ היגרו, כל אחד בנפרד, לארה"ב. משה וחנה-רבקה נשארו בקובל.

אחיה של זיסל, פרץ בוים, הגיע לארה"ב, לבדו, בערך ב 1910. בגלל מלחמת העולם הראשונה, אשתו בלה ובנו אברהם הגיעו לארה"ב רק אחרי כעשר שנים, ב 1921. לפרץ ובלה נולדו בארה"ב שני ילדים נוספים: חיים (היימן) בוים וזלדה בוים. חיים בוים גויס לצבא האמריקני במלחמת העולם השנייה ונהרג בקרב בצרפת.

ילדיה של חנה-רבקה עזבו את קובל ועברו לדרום אמריקה (כנראה לארגנטינה). בני המשפחה שנשארו בקובל ניספו כמעט כולם בשואה. היחידה ששרדה היא זלדה בוים-ורלינסקי, בתו של משה בוים.

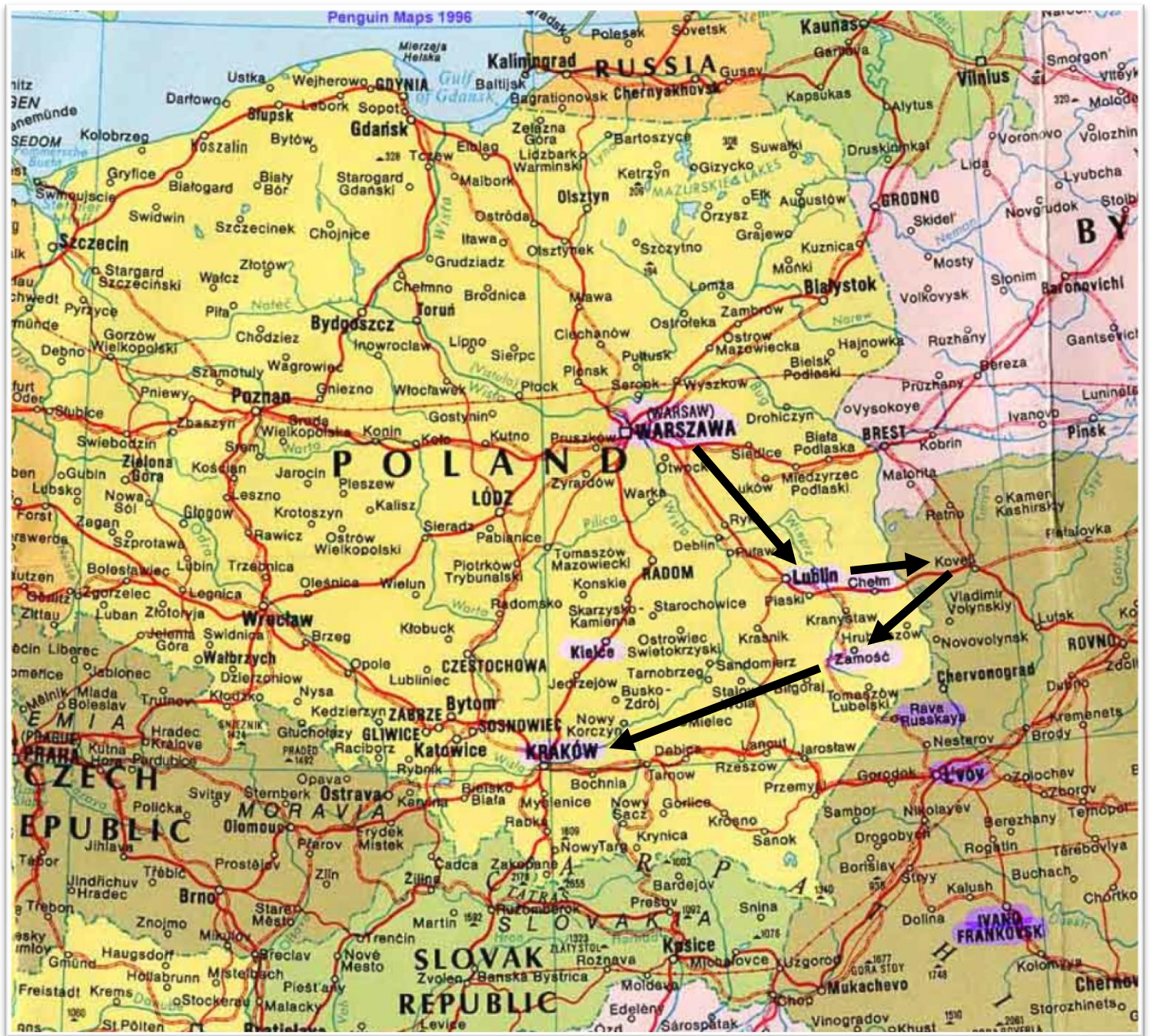
סבתי זיסל הגיעה לארה"ב ב 1910 עם שני ילדיה: חנה (אידה) חזן ומשה (מוריס) חזן. אמי, גיטל (גרטרוד) נולדה כבר באמריקה.

### מבוא כללי

לערוך מסע זו עבודה קשה אך מתגמלת ושווה את המאמץ. המסע הזה היה מיוחד בשל סיבות רבות. כמה מבני הדודים בני גילי החליטו לעקוב אחרי שורשי המשפחה עד העיר שממנה היגרו אבותינו בתחילת המאה העשרים. כמו כן רצינו להכיר את המורשת היהודית כפי שהיתה במזרח-אירופה. היעדים שלנו בנסיעה זו היו פולין ואוקראינה. העיר הקטנה שסבינו וסבתותינו באו ממנה, היתה בפולין בתקופה בתקופה שהם עזבו והגיעו לארצות הברית. אחרי מלחמת העולם הראשונה, היו האזור וגם העיר תחת שלטון פולני. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, בספטמבר 1939, עברה העיר לשליטת הסובייטים וב- 1941 נכבשה על-ידי הגרמנים. אחרי סיום המלחמה, חזרו קובל ואיזור ווהלין כולו להשתייך לברית המועצות. מאז התפרקות ברית המועצות, הפכה אוקראינה למדינה עצמאית.

בפולין ביקרנו בערים: וורשה, לובלין, זמושץ וקרקוב. באוקראינה ביקרנו בעיר קובל, שנמצאת כ 35 מילין מגבול פולין-אוקראינה. למטה-מפת המסע מסומנת בקו שחור.





Kovel



קובל



Our next stop was Kovel, Ukraine. For me this was the whole purpose of the trip, to see where my grandparents, and my aunt and uncle came from (my mother was born in the U.S.). Even though our travel company had sent all of our paperwork ahead to the border, it still took almost an hour to cross the border into Ukraine. The difference between Poland and Ukraine was striking. Poland, which broke away from communism in 1989, and has rebuilt itself in the past 25 years into a modern, western European country. Ukraine, on the other hand, has only been an independent country since the breakup of the Soviet Union, seems like a hard, cold place, with many relics of soviet architecture as well as attitudes, remaining.

We were met in Kovel by an entourage. In addition to our local guide, and local driver/bodyguard, the head of our travel company's Ukraine office in Kiev, came to be with us. We were the only group their company hosted in Ukraine the entire month of June, and they thanked us for our courage in coming to Ukraine during this difficult time.

Most of Kovel was rebuilt during the Soviet era, since it was the site of two major battles between the Russians and the Germans. Although Kovel was in Poland when my grandparents emigrated, it became part of Russia in 1929, and is now part of Ukraine.

Our travel company had arranged for us to meet the one Jewish survivor Boris Gerstyn, from the area who returned and has lived there ever since. Although he wasn't from Kovel, he was from nearby and his tale was fascinating. He was 14 years old at the time the Germans invaded Kovel. He ran away and followed the horses and wagons of the Russian army. He hid in a series of barns and fought with the Russian army. After the war, he moved back to Kovel and had a good job in the Soviet system, and married a Jewish woman. The most amazing part of his story was his reunion with his family.

He had assumed that his parents and siblings had been murdered by the Nazis. The story of how he reunited with his family, involves the story of another Jewish survivor from the area. This woman, hid her baby with a non-Jewish family at the beginning of the war and hid for the war years in the surrounding forests. After the war was over, she went back to claim the child. At this point, the child, who the Gentile family had hid all these years and brought her up as their own, only knew this Ukrainian woman as her mother. The Ukrainian woman gave up the toddler to the Jewish woman and the Jewish woman takes the child to the U.S. and starts a new life.

They kept in touch with the Ukrainian family over the years and when the child is getting married, she wants the Ukrainian family to come to the wedding. Since, this was during the Soviet era, and the U.S. was the enemy, the Ukrainian family could not get permission to travel.

מבחינתי, המטרה העיקרית של הביקור בקובל היה לראות מאין באו סבי וסבתי, דודי ודודתי (אמי נולדה בארצות הברית). למרות שסוכנות הנסיעות שלחה מראש את כל הניירת שלנו אל תחנת הגבול בין פולין ואוקראינה, בכל זאת נדרשה כמעט שעה עד שעברנו את הגבול. ההבדל בין פולין ואוקראינה היה מדהים. פולין, שהתנתקה מהקומוניזם ב-1989, בנתה עצמה מחדש ב-25 השנים האחרונות כארץ מודרנית-מערבית-אירופאית.

אוקראינה, מצד שני, הפכה עצמאית רק מאז התפרקותה של ברית המועצות וקיבלנו רושם של ארץ קשה, קרה, עם הרבה שרידים של ארכיטקטורה וגישות ונטיות סובייטיות (התנהלות, התנהגות ויחסי האנוש-ע.ש.).

פגשנו בקובל כמה מלווים. בנוסף למדריך ולנהג/שומר הראש המקומיים, בא מקייב כדי ללוות אותנו גם ראש סוכנות הנסיעות האוקראינית. היינו הקבוצה היחידה בכל חודש יוני (2014) שהסוכנות הזו אירחה והם הודו לנו על האומץ שגילינו בבואנו לאוקראינה בזמנים קשים האלה (הכוונה לתקופת המלחמה בין רוסיה ואוקראינה-ע.ש.). קובל בחלקה הגדול נבנתה מחדש בתקופה הסובייטית (לאחר שנהרסה כמעט כולה במלחמת העולם השנייה-ע.ש.). בעיר ובסביבתה התרחשו שני קרבות מכריעים בין הסובייטים והגרמנים. על אף שקובל היתה שייכת לפולין בזמן שהסבים שלנו היגרו, היא צורפה לאוקראינה ב-1929 (טעות. הכוונה נכונה ל-1939, הסכם מולוטוב-ריבנטרופ-ע.ש.).

סוכנות הנסיעות שלנו הסדירה עבורנו פגישה עם בוריס גרשטין, ניצול, בן הסביבה, שחזר (אחרי המלחמה-ע.ש.) וחי בקובל מאז שהסתיימה המלחמה. לפני המלחמה חי ביישוב סמוך. הסיפור שלו היה מדהים. הוא היה בן 14 כאשר הגרמנים כבשו את קובל. הוא ברח בעקבות העגלות והסוסים של הצבא הרוסי. התחבא באסמים שונים ונלחם לצד הצבא הרוסי. אחרי המלחמה הוא חזר והתיישב בקובל. היתה לו עבודה טובה במערכת הסובייטית והתחתן עם אשה יהודיה. החלק המפתיע של סיפורו עסק באיחוד שלו עם משפחתו.

בוריס היה בטוח שהוריו, אחיו ואחיותיו נרצחו על ידי הנאצים. הסיפור על חידוש הקשר שלו עם משפחתו קשור בסיפור של ניצולה אחרת מהאיזור. אשה זו נתנה, כבר בתחילת המלחמה, את התינוקת שלה למשפחה לא יהודית ובמשך שנות המלחמה הסתתרה ביערות שבסביבה. כשהמלחמה הסתיימה, היא חזרה לקחת את ילדתה. הילדה, שגודלה כל השנים האלה במשפחת הגויים כאחת מילדיהם, הכירה רק את האוקראינית בתור אמא. האם האוקראינית מסרה את הילדה לאם הביולוגית, היהודיה וזו לקחה את הילדה לארצות הברית והחלה בחיים חדשים.

האמא והבת שמרו כל השנים על קשר עם המשפחה האוקראינית. כשהבת עמדה להינשא, היא רצתה שהמשפחה האוקראינית תבוא לחתונה. מאחר שזו היתה התקופה הסובייטית וארצות הברית נחשבה לאויב, לא יכלה המשפחה האוקראינית לקבל אישור לנסיעה לארה"ב.

The young bride and her husband decide to come to Ukraine to see the Ukrainian family. They get as far as Kiev, and cannot obtain permission to travel to Kovel. The Ukrainian family knowing that Boris is pretty high up in the party appeal for his aid in getting permission to travel to Kiev. He is successful in doing this and travels with the family up to Kiev. They are all in a room and the young married woman call her mother in the U.S. and tells them about the reunion and about this man Boris Gerstyn who helped them. It turns out the Jewish family in the U.S. knows a family named Gerstyn in their community in Baltimore and it turns out that it is Boris' family. Sometime later he is able to obtain permission to travel United States and reunites with his family. Can you imagine how that must have been? He subsequently made four trips to the United States. He said that he would have moved to the U.S., but his wife did not want to. His great granddaughter did move to the U.S. to study and stayed there.

We asked him about Soviet times and how it was for him being Jewish in Ukraine. He said that he always had a good job and never hid the fact that he was Jewish.

The second person that our travel company had put us in touch with was named Sergei. He is head of the Jewish community in the Volniya region of Ukraine. Sergei showed us where the two ghettos had been. One ghetto was for those who could not serve as labor for the Nazis and the other ghetto for the slave laborers. Within a few months, both ghettos were liquidated. First, the ghetto with non-workers were eliminated, and then shortly afterward, the worker's ghetto was liquidated. Approximately 24,000 Jews were murdered, just in the small city of Kovel.

It really hit home as we traveled through cities in Poland and Ukraine that prior to 1939, Jews accounted for large portions of the population – 20%, 30%, and 40%. In Kovel, Jews made up more than 50% of the population. Then in a matter of a few years the Nazi monsters murdered the vast majority of them.

He also showed us where they were taken to be shot and buried in a mass grave. There was a memorial at the site. This memorial was at the end of a small path in the woods, which was, in places strewn with garbage. I have mixed feelings about the location – on the one hand, the location of the memorial should be in a more prominent place. On the other hand, maybe its location keeps it from being desecrated. One of the most emotional moments of the trip was my cousins and I saying the memorial prayer for the dead (Kadish) at the memorial. Basically, it was half of our ancestors that perished during the holocaust. The other half, had come to the U.S. in the early part of the 20<sup>th</sup> century. Of those that had stayed in Europe, only one survived.

הכלה הצעירה ובעלה החליטו לנסוע לאוקראינה, בכדי להיפגש איתם. הם הגיעו לקייב ולא הצליחו לקבל היתר נסיעה לקובל. בני המשפחה האוקראינית, שידעו על מעמדו הגבוה של בוריס במפלגה, ביקשו שיעזור להם לקבל אישור לנסוע לקייב. בוריס הצליח להשיג את האישורים ונסע איתם לקייב. במהלך הפגישה בקייב, צילצלה הנשואה הטריה לאמה בארה"ב וסיפרה על המפגש עם המשפחה האוקראינית ועל עזרתו של בוריס גרשטין.

במהלך השיחה התברר שהאמה היהודיה מאמריקה מכירה משפחה בשם גרשטין בקהילה אליה היא שייכת בבולטימור. בהמשך התברר שאלה אכן קרובי משפחה של בוריס ומאוחר יותר הוא השיג אישור לנסוע לארה"ב לפגוש את קרובי משפחתו. בעקבות הנסיעה הראשונה, בוריס נסע לארה"ב כארבע פעמים. הוא סיפר שהיה מוכן להגר לארה"ב, אבל אשתו סירבה. הנינה של בוריס היתה זו שנסעה לארה"ב כדי ללמוד ונשארה שם.

שאלנו את בוריס על החיים בזמנים הסובייטיים ואיך זה היה בשבילו להיות יהודי באוקראינה. הוא ענה שתמיד היתה לו עבודה טובה ומעולם לא הסתיר את העובדה שהוא יהודי.

האדם השני שפגשנו בתיווך סוכנות הנסיעות היה סרגיי, ראש ארגון הקהילות היהודיות שבאזור ווהלין באוקראינה. סרגיי הראה לנו את מקומם של שני הגיטאות שהיו בקובל. גיטו אחד היה עבור הבלתי-מסוגלים לעבוד עבור הנאצים וגיטו שני של עובדי כפייה. בתוך כמה חודשים חוסלו יושבי שני הגיטאות. תחילה חוסל הגיטו של הבלתי-כשירים לעבודה וזמן קצר אחר כך חוסלו גם עובדי הכפייה. כ – 24,000 יהודים נרצחו בעיר הקטנה, קובל.

בנסיעותינו בערים השונות בפולין ואוקראינה, חדרה אלינו ההכרה וההבנה, שלפני 1939, האוכלוסיה היהודית היוותה חלק גדול מהאוכלוסיה הכללית (בפולין ובאוקראינה-ע.ש). עשרים, שלושים ואפילו ארבעים אחוזים. בקובל מנתה האוכלוסיה היהודית 50 אחוזים מהתושבים. ואז, במהלך שנים מועטות, נרצחו רובם הגדול בידי המפלצות הנאציות.

סרגיי הראה לנו לאן הובאו היהודים כדי להיירות ולהיקבר בקבר המוני. (הכוונה לבכבה-ע.ש). בקצה שביל ביער, בו נזרקה אשפה פה ושם, ראינו אנדרטת זכרון שהוקמה באתר הרצח. חשתי רגשות מעורבים ביחס למיקום האנדרטה. מצד אחד חשבתי שראוי היה שהאנדרטה תוצב במקום יותר בולט לעין. מצד שני, ייתכן שהמיקום מונע את חילולה האנדרטה. אחד הרגעים המשמעותיים רגשית עבורנו היה הרגע שבו אמרנו את תפילת "קדיש" ליד האנדרטה. ביסודו של דבר, מחצית מבני משפחתנו ניספו בשואה בקובל ובמקומות אחרים. המחצית האחרת היגרה לארצות הברית בראשית המאה העשרים. מבני משפחתנו שנשארו באירופה שרדה רק אחת.







One of the activities that Sergei was involved in was rescuing the tombstones that the Nazis had demolished and putting them in an appropriate place. At one point, in a field, we saw what looked like a tombstone. To our naked eyes, it looked blank. Then, when we put our camera lens on it, Hebrew lettering was plainly visible.

He is facing an uphill battle dealing with the Ukrainian government and the local population to accomplish this. He has been somewhat successful and near the memorial there was a pile of rescued tombstones.

אחת הפעילויות שסרגיי מעורב בהן היא הצלת מצבות שהנאצים הרסו ושמירתן במקום מתאים. במקום אחד, בסויר, ראינו משהו שנראה כמו אבן מצבה חלקה למראה. בעזרת עדשות המצלמה הצלחנו להבחין בבירור באותיות עבריות.

סרגיי עומד עכשיו לנהל מאבק קשה מול הממשלה האוקראינית והאוכלוסיה המקומית כדי לממש את כוונותיו (אחסון שברי המצבות והקמת אנדרטה בלב קובל-ע.ש.) הוא הצליח חלקית. על יד האנדרטה (בבוכה-ע.ש.) ראינו ערימה של מצבות ושברי מצבות שחולצו (ממחנה הצבא הסובייטי בקובל, שנמכר ליזמים לשם הקמת מלונות –ע.ש.).



The following day, one of the sites we visited was the railroad station. Although the station had been rebuilt, the atmosphere of the station, with peasants from nearby farms selling fruit and other food, was probably similar to the scene in 1910. The most emotional moment of the entire trip, for me, was standing on the train platform where my grandmother (Zeisel), and her 14 year old son (my Uncle Morris) and her 9 year old daughter (my Aunt Ida), began their journey to the United States. They had been preceded by my grandfather (Israel/Srulik) who had come a number of years before and saved money to bring his family to the U.S.

ביום המחרת ביקרנו, בין השאר, בתחנת הרכבת. אמנם התחנה נבנתה מחדש אחרי המלחמה אבל האווירה בתחנה וסביבתה, עם האיכרים מהכפרים הסמוכים לקובל, שמוכרים פירות ומיני מזונות אחרים, דומה ביותר, מן הסתם, לסצינה שהיתה שם ב 1910. הרגע המרגש ביותר בכל המסע, עבורי, היה הרגע בו עמדתי על הרציף בתחנה, במקום שסבתי זיסל ובנה בן ה 14 (דודי מוריס) ובתה בת ה 9 (דודתי אידה) החלו את מסעם לארצות הברית. הקדים אותם סבי (ישראל-שרוליק) שהגיע כמה שנים לפניהם וחסך כסף כדי להביא את משפחתו (לאמריקה-ע.ש.).



Outside railway station  
in Kovel

מחוץ לתחנת הרכבת  
בקובל





Synagogue in kovel, now a factory

בית הכנסת הגדול בקובל, עכשיו בית חרושת

